

Zdeněk A. Tichý a kolektiv

Jak s Tomášem Dvořákem šily všechny loutky

Pimprlová komedie o čtyřech dějstvích

OBSAH

Prolog	7
JEDNÁNÍ PRVNÍ ANEB LOUTKÁŘOVA PITVA.	11
Vítejte v Zemi loutek (Zdeněk A. Tichý)	12
Tomáš Dvořák v divadle Alfa (objektivně i subjektivně) (Pavel Vašíček)	24
Tomáš Dvořák a jeho (zásluha o) ohlas české loutkářské tradice v cizině (Nina Malíková)	41
JEDNÁNÍ DRUHÉ ANEB TŘI SETKÁNÍ S TOMÁŠEM.	47
Čekání na zlatou rybku (Nina Malíková)	48
Mám rád divadlo, které zároveň baví děti i dospělé (Irena Kastnerová)	53
Pro slepičí kvoč (Blanka Josephová-Luňáková)	63
JEDNÁNÍ TŘETÍ ANEB TOMÁŠŮV DIVADELNÍ TUCET	73
Podobenství o zvířecím a lidském světě (Nina Malíková)	74
Bezhlavý rytíř o několik hlav výše než běžné představení (Zdeněk A. Tichý)	76
Jubileum oslavili v Liberci s ALIBABOU i se 40 loupežníky (Jiří P. Kříž)	80
Hody divých mužů (Ladislava Lederbuchová)	85
Kašpárek a Kozina v době postmoderní (Jan Císař)	88
Dramaturgická událost (Petr Pavlovský)	92
Představení jako košík na ceny (Petr Pavlovský)	96
S šarmem o škváru (Irena Pulicarová)	99
Mezi novinami, hospodou, čápem a národní tragédií (Marie Reslová)	101
Sacrebleu, mordyje, kdo koho pobije? (Kamila Černá)	105
James a já (Vít Peřina, Pavel Vašíček, Marek Zákostelecký)	108
Alfa varuje před hříšnými neřestmi (Jan Kerbr)	113

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ ANEB ZRCADLO, ZRCADLO, KDO JE TOMÁŠ DVOŘÁK...?	115
Tomášovi neříkejte, že něco nejde (Václav Poul)	118
Tomáš Dvořák očima Ivana Nesvedy...	124
Reflexe na téma kolega Tomáš Dvořák - herec a režisér? (Blanka Josephová-Luňáková)	127
Být slušným člověkem (Josef Ptáček)	130
Milý Tomáši (Standa Doubrava)	132
Touha po uvěřitelnosti (Vratislav Šrámek)	136
Výkřik z Habrové (Vít Peřina)	138
Desátero výtvarníka pro spolupráci s Tomášem Dvořákem (Marek Zákostelecký)	142
Já na bráchu, brácha na mě (Lenka Jaklová)	144
Epilog aneb S Tomášem Dvořákem ani ne tak o loutkách (Vít Peřina)	154
Role Tomáše Dvořáka	160
Režie Tomáše Dvořáka	166

BEZHlavý RYTÍŘ O NĚKOLIK Hlav VÝŠE NEŽ BĚŽNÉ PŘEDSTAVENÍ

Bezhlavý rytíř - Naivní divadlo Liberec (1993)

„O několik hlav výše než běžné představení!“ Tak by mohl znít reklamní slogan na inscenaci BEZHlavý RYTÍŘ, TĚŽ KORANTO A ŠPADOLINO NEBOLI OBLEŽENÍ HRADU VALEČOVA, kterou v režii hostujícího Tomáše Dvořáka uvedlo v říjnu liberecké Naivní divadlo. Že si BEZHlavý RYTÍŘ vydobyl v krátké době velké renomé, není náhodné.

Vždyt' i předcházející liberecké inscenace převyšovaly průměr současné divadelní produkce přinejmenším o hlavu. V minulé sezóně to byl zejména MALÝ ALENÁŠ Ivana Vyskočila, jehož adaptaci připravili Jaroslav Etlík a Aleš Kisil, a pohádka O BLEŠÍ KŮŽI. Jak Malý Alenáš, režírovaný Alešem Kisilem, tak O bleší kůži režisérky Jaroslavy Šiktancové přinesly setkání loutkového divadla s činoherními tvůrci úspěšné a prospěšné pro obě strany. Zmíněná představení přitom vycházejí - velice zhruba řečeno - z osvědčené poetiky používané nejen Naivním divadlem, ale i dalšími špičkovými loutkářskými soubory. Herci jsou plnoprávními partnery loutek či předmětů, jež animují přímo před zraky diváků. Zatímco však u některých divadel vzbuzují loutkoherci svými výkony spíše útrpnost, disponuje Naivní divadlo souborem se zkušenými matadory, jako jsou Zuzana Schmidová nebo Jiří Švec, i výraznými osobnostmi mladší generace, k nimž patří zejména Markéta Sýkorová.

Výběr BEZHlavÉHO RYTÍŘE se za této konstelace může na první pohled zdát krokem stranou. Namísto hravosti s puncem improvizace ve variabilním prostoru se nechat spoutat scénkou klasického marionetového divadla.

Pochybnosti v tomto směru ovšem rozptýlí již sám text Ivy Peřinové. Její variace na motivy her českých lidových loutkářů jakoby inscenátorům obula sedmimílové boty, v nichž lehce kráčí od frašky, černého humoru, parodie přes klasickou romantickou rytířnu k hororu - a zpět. Příběh o tom, kterak úklady zhrzeného nápadníka sličné Adléty

Bezhlavý rytíř též Koranto a Špadolino neboli Obležení hradu
Valečova - Naivní divadlo Liberec (1993)

- rytíře Loreka a jeho loupežnických pohůnků - zmařil Kašpárek, je psán s archaickou jazykovou stylizací, v níž rezonuje tradice přímo vančurovská. Peřinová však nesáhá až k samoučelnému ornamentálnísmu, jenž je na úkor sdělnosti a srozumitelnosti. Takové střetnutí Kašpárka s loupežníky, kteří ho chtějí „oběsit jak smrdutou myš“, je jednou z nejveselejších scén mordování na českém divadle vůbec. Jemná výtka v případě textu jde jedinečně na vrub některých výstupů Škrholy, konšela z Příhraz, jehož upovídánost se ze stupňovaného komického účinku mění ve stereotypní manýru. Bezhlavý však je bez nadsázky výjimečnou hrou, k níž se loutkáři zřejmě budou vracet i v příštích desetiletích.

Že Ivan Nesveda patří v současnosti na loutkovém divadle k výtvarné špičce, je fakt mnohokrát potvrzený především z jeho kreací v plzeňské Alfě. „Téma marionety“ u BEZHLOVÉHO RYTÍŘE nejenže beze zbytku naplnil - loutky ostře řezaných rysů jako by vystoupily z fundusu

Bezhlavý rytíř též Koranto a Špadolino neboli Obložení hradu
Valečova - Naivní divadlo Liberec (1993)

Matěje Kopeckého -, ale i obklopil množstvím drobných nápadů, s nimiž si pohrává s pečlivostí přímo filatelistickou. At již jde o neuvěřitelně „živou“ kočku Lauru, věrně doprovázející hlavního padoucha rytíře Loreka, loupežníka, který si brousí meč o železný hák, jenž má namísto ruky, či schopnost oběsit bližního svého.

Geniálně vyřešil Nesveda problém přestavby klasické iluzivní scény. Zatímco se mění palouk u lesa v hradní síň a zpět, několika-centimetrové pidiloutky - kopie marionet - skotačí v horním plánu, nad jevištěm, viz například do detailu provedený pohřeb starého rytíře - včetně vyhazované hlíny a zasazeného kříže.

Že měl Tomáš Dvořák šťastnou ruku na své spolupracovníky, potvrzuje i hudba Jiřího Koptíka, která - spolu se světlem - dotváří atmosféru přízračně hrozivou, nadlehčeně komediální, romantickou i hororovitou. Z každého detailu představení číší pohoda, smysl pro humor a cit pro rozvíjení nápadů druhých. Jako při pohledu

na mistrovský obraz, který bleskurychle nakreslilo několik malířů společně.

Královské postavení v tvůrčím týmu mají pochopitelně loutkoherci. Výhradně pánské obsazení v inscenaci dokazuje, že klasické umění marionet zdaleka nevymřelo. V rukou libereckých herců zvládají loutky nejen běžné a samozřejmé úkony, jako je napít se nebo se oholit, ale dokážou i zkoprňt úžasem. To vše ještě lehce opepřeno drobnými gagy, kdy např. rytíř Záruba dostane zásah šípem do zadku nebo když Adléta vyleští kapesníkem zrcadlo a poté i Zárubovu pleš.

Jakkoliv pohlížejí mnozí činoherní divadelníci na snažení loutkových divadel s jistým despektem, setkal se dosud BEZHlavý RYTÍŘ s takřka bezvýhradně nadšeným přijetím. Je to potvrzením, že zdánlivý krok libereckých mimo či zpět je ve skutečnosti přinejmenším dvěma kroky vpřed, a inscenace BEZHlavý RYTÍŘ TĚŽ KORANTO A ŠPADOLINO NĚBOLI OBLEŽENÍ HRADU VALEČOVA patří k největším událostem letošní divadelní sezóny.

Zdeněk A. Tichý (Loutkář 1/1994)